

การศึกษาวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพธิกสูตร The Study Analytical of The Principles for reducing Kāmagunas in The Nippethikasutta.

¹นายสมเกียรติ เขียวขำ, พระสิริรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร.

¹Somkiat Kiewkam., Phrakhrusirirattanabundit, Asst.Prof.Dr.

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: kheawkhum1964@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ๒) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของกามคุณและหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพธิกสูตร ๓) เพื่อการวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพธิกสูตร โดยการวิเคราะห์จากพระไตรปิฎก พบว่า หลักการลดละกามคุณ ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักปหาน 5 หลักสมณะกรรมฐาน หลักวิปัสสนา หลักสติปัฏฐาน และหลักอริยสัจสำหรับกามคุณในนิพเพธิกสูตร คือ การยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความกำหนัดเป็นสิ่งที่หลงใหล มีความผูกพันไว้ ผูกมัดไว้ ร้อยรัดไว้ ดุจไส้ใหญ่ ไส้เล็กและดุจช่อดอกไม้ร้อยมาลัยไว้เป็นจำนวนมาก หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพธิกสูตร คือ การขำแรกกิเลสด้วยปัญญา เป็นการพิจารณารู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม และรู้ชัดถึงพรหมจรรย์จึงจะขำแรกกิเลสได้ และปฏิบัติตามหลักของสมณะวิปัสสนา สติปัฏฐาน หลักอริยสัจ และแนวทางแห่งอริยมรรคอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร

คำสำคัญ : หลักปฏิบัติ; การละกามคุณ; นิพเพธิกสูตร

Abstract

This research article has the objectives 1) to study the principles of practice for reducing Kāmaguna As it appears in the Tripitaka, 2) to study the essence of sensual Kāmaguna and the principles of practice for reducing Kāmaguna in the Nippethika Sutta, 3) to analyze the principles of practice for reducing Kāmaguna pleasures in the Nibbedhika Sutta, By analyzing data from the Tripitaka, The research results found that; the principles of practice for reducing Kāmaguna as it appears in the Tripitaka include the principles of Trisikkha, the principles of 5 cessations, the principles of Samatha meditation, the principles of developing Vipassana, the principles of Satipatthana, and the principles of the Noble Truths. The essence of sensual pleasures in the Nibbedhika Sutta: Kāmaguna,

types clinging in namely: the form, the sound, the smell, The taste and touch, There is lust that causes one to be infatuated with, that binds, ties, and fastens like the large intestines and small intestines, and like a florist stringing together many garlands.

Keywords: The practice, Reducing, Nippethika Sutta.

บทนำ

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงกามคุณ ว่าปุถุชนโดยทั่วไปมักตกอยู่ในกามคุณ ตกอยู่ในอำนาจของรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสที่นำใคร่ น่าพอใจ จึงตกอยู่ในบ่วงของมาร หรือเรียกว่า พญามาร ดักบ่วงไว้ ทำให้เราต้องติดบ่วงของมาร ในที่นี้ คือ กิเลสที่ใช้กามคุณเป็นบ่วงดักไว้ให้ต้องไปติดในกามคุณทั้ง 5 นี้ เป็นเหยื่อล่อของมาร แล้วก็ดึงหรือจูงมนุษย์หรือเวไนยสัตว์ทั้งหลายเข้าไปตามจุดประสงค์ของมาร สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นแค่ความสุข แต่เป็นความสุขที่มีความทุกข์เจือปนอยู่มาก (Somparn Promta, 2013) กามคุณ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความรู้จักให้ถ่องแท้ หากเมื่อมีความเข้าใจแล้ว จิตเราก็จะสะอาดบริสุทธิ์ ผ่องใส ช่วยพาน้อมนำเข้าสู่แนวทางการเจริญวิปัสสนาภาวนา เพื่อสลัดตนให้ออกจากกาม เมื่อธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วต้องกำหนดให้รู้เท่าทันตามสภาวะที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงตามหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นวิธีทางที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส กามคุณ เป็นตัวสมุทัยเหตุให้เกิดทุกข์ทั้งปวง (PhraSupee Subhācāro (Kaewkaemkham), 2018)

กำเนิดกามคุณ ที่ปรากฏในอัครคัมภีร์สูตร (Dīgha Nikāya, Pāṭikavagga (Thai ed.), 11/111/83-86) ระบุว่าไว้ว่าก่อนโลกจะพินาศ มนุษย์ได้ประกอบด้วยกุศลธรรมไปเกิดในชั้นอาภัสสรพรหม ต่อมาเมื่อไฟได้ไหม้และน้ำได้ท่วมขึ้นถึงชั้นอาภัสสรพรหม โลกจึงเต็มไปด้วยน้ำที่แผ่ออกไปเต็มอวกาศ ทั้งหมดมืดมิด ไร้สรรพชีวิต เมื่อน้ำได้ลดต่ำลงแล้วจึงเกิดมีแผ่นดินขึ้นใหม่ เหล่าอาภัสสรพรหมจึงจุติจากพรหมโลกมาอุบัติในโลกใบใหม่ มีกายทิพย์ มีฤทธิ์ทางใจ มีปติเป็นอาหาร มีรัศมีสว่างรุ่งโรจน์แผ่ชานออกจากกาย เทียวสัจจรไปมาในอากาศ ขณะนั้นโลกได้บังเกิดมีง้วนดินขึ้นบนผิวน้ำ กลิ่นหอมของง้วนดินชักชวนให้เหล่าพรหมได้บริโภครสโอชะของดิน มีรสหวานฉ่ำ ทำให้พรหมติดใจ รัศมีอันรุ่งโรจน์ที่เป็นแสงสว่างจึงมอดม้วยดับหายไป และเกิดมีดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว มีวันเวลา มีฤดูกาลขึ้นตามมา ผลจากการที่เหล่าพรหมบริโภครสของง้วนดิน ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางร่างกายของเหล่าพรหม ผู้บริโภครสของง้วนดิน พรหมบางพวกมีผิวพรรณดี บางพวกก็มีผิวพรรณเลวทราม ก่อให้เกิดมีมานะถือตัว นำไปสู่การนิินทาและทะเลาะกันในที่สุด เพราะเหตุที่การบริโภครสของง้วนดินที่เป็นอาหารหยาบ ทำให้เกิดเป็นร่างกายมนุษย์ จำเป็นที่จะต้องขับถ่ายเอาของเสียออกจากร่างกาย จึงเกิดทวารและอวัยวะเพศขึ้นเพื่อการขับถ่ายก่อน ต่อมาเกิดมีอวัยวะเพศมนุษย์มีเพศชายและเพศหญิงนำไปสู่การเสพเมถุนธรรม (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2003)

กามคุณในนิพเพธิกสูตร (Aṅguttara Nikāya, Pañcaka-Chakka Nipāta, Majjhima Section (Pāli ed.), 22/14/571) เป็นพระสูตรว่าด้วยธรรมบรรยาย ข้าแแรกกิเลสว่า ประกอบด้วย 1) พึงทราบกาม เหตุเกิดแห่งกาม ความต่างกันแห่งกามวิบากแห่งกาม ความดับแห่งกาม ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกาม 2) พึงทราบเวทนา เหตุเกิดแห่งเวทนา ความต่างกันแห่งเวทนา วิบากแห่งเวทนา ความดับแห่งเวทนา ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ

แห่งเวทนา 3) พึงทราบสัญญา เหตุเกิดแห่งสัญญา ความต่างกันแห่งสัญญา วิบากแห่งสัญญา ความดับแห่งสัญญา ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งสัญญา 4) พึงทราบอาสวะ เหตุเกิดแห่งอาสวะ ความต่างกันแห่งอาสวะ วิบากแห่งอาสวะ ความดับแห่งอาสวะ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาสวะ 5) พึงทราบกรรม เหตุเกิดแห่งกรรม ความต่างกันแห่งกรรม วิบากแห่งกรรม ความดับแห่งกรรม ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม 6) พึงทราบทุกข์ เหตุเกิดแห่งทุกข์ ความต่างกันแห่งทุกข์ วิบากแห่งทุกข์ ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ‘พึงทราบกาม เหตุเกิดแห่งกาม ความต่างกันแห่งกาม วิบากแห่งกาม ความดับแห่งกาม ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกาม’ เหตุเกิดของกาม เพราะอาศัยเหตุ 5 ประการ คือ 1) รูปที่พึงรู้แจ้งทางตา 2) เสียงที่พึงรู้แจ้งทางหู 3) กลิ่นที่พึงรู้แจ้งทางจมูก 4) รสที่พึงรู้แจ้งทางลิ้น 5) โณภูณัพพะ ที่พึงรู้แจ้งทางกาย ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนัด สิ่งเหล่านี้ไม่เรียกว่ากาม แต่เรียกว่า กามคุณ ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกาม (Dīgha Nikāya, Mahāvagga, 10/377/251) และอาศัยเหตุของสัญญา 6 ประการ คือ 1. รูปสัญญา (กำหนดหมายรูป) 2. สัทสัญญา (กำหนดหมายเสียง) 3. คันธสัญญา (กำหนดหมายกลิ่น) 4. รสสัญญา (กำหนดหมายรส) 5. โณภูณัพพะสัญญา (กำหนดหมายโณภูณัพพะ) 6. ฉัมมสัญญา (กำหนดหมายธรรมารมณ์) ความดับแห่งกาม คือ เพราะผัสสะดับ กามจึงดับ (Aṅguttara Nikāya, Chakka Nipāta, Nibbedhika Sutta, 22/14/:575) หลักปฏิบัติให้ถึงความลดละแห่งกาม ได้แก่ อริยสังข์ตามแนวทางอริยมรรค (Aṅguttara Nikāya, Chakka Nipāta, Nibbedhika Sutta, 22/14/: 577) การรู้ชัดถึงกามอย่างนี้ รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดถึงวิบากแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดถึงความดับแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดถึงข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกามอย่างนี้ จึงจะรู้ชัดพรหมจรรย์ที่เป็นเหตุฆ่าแรกกิเลส เป็นที่ดับแห่งกามนี้

ด้วยเหตุของกามคุณดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ศึกษาสาระสำคัญของกามคุณและวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) สาระสำคัญที่เกี่ยวกับกามคุณในนิพเพติกสูตรและหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร เสนอประเด็นเนื้อหาของหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผลการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
- 2) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของกามคุณในนิพเพติกสูตร
- 3) เพื่อวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

1) หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ประกอบด้วย (1) หลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถทำลายกิเลสทุกชนิด (2) หลักปหาน 5 สามารถสลัดออกจากละกิลเลสได้โดยเด็ดขาดไม่มีเหลือเป็นเชื้ออีก (3) หลักการปฏิบัติสมณะกรรมฐาน สามารถลดละกามคุณด้วยการปฏิบัติกรรมฐาน การทำจิตใจให้สงบ มีสติตั้งมั่นเป็นสมาธิ (4) หลักการเจริญวิปัสสนา เป็นการใช้ปัญญาพิจารณาเห็นสภาวะธรรมชาติตามความเป็นจริง สามารถลดละกามคุณได้ (5) หลักสติปัฏฐาน 4 เป็นวิธีการพัฒนาสติของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์ลดละกามคุณและพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง และ (6) หลักอริยสัจจ 4 ตามแนวทางอริยมรรคมีองค์ 8

2) สาระสำคัญของกามคุณในนิพเพติกสูตร คือ (1) กามคุณ ในนิพเพติกสูตร คือ การยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความกำหนดเป็นสิ่งที่ให้หลงใคร่ มีความผูกพันไว้ ผูกมัดไว้ ร้อยรัดไว้ ดุจดั่งไส้ใหญ่ ไส้เล็กและดุจดั่งดอกไม้ร้อยมาลัยไว้เป็นจำนวนมาก (2) หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร เรียกว่าการชำแรกกิเลสด้วยปัญญา คือ การรู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม และรู้ชัดถึงพรหมจรรย์

3) การวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร พบว่า การลดละกามคุณในนิพเพติกสูตรเป็นการชำแรกกิเลสด้วยปัญญา เพราะเป็นการพิจารณากำหนดรู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม และรู้ชัดถึงพรหมจรรย์ โดยปฏิบัติตามหลักของสมณะวิปัสสนา หลักอริยสัจ 4 สติปัฏฐาน 4 และแนวทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ต้องอาศัยการปฏิบัติต่อเนื่องเป็นวงจรเพื่อลดละกามคุณที่พบในนิพเพติกสูตร

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อสรุปดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

1) หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในพระไตรปิฎก มีดังนี้

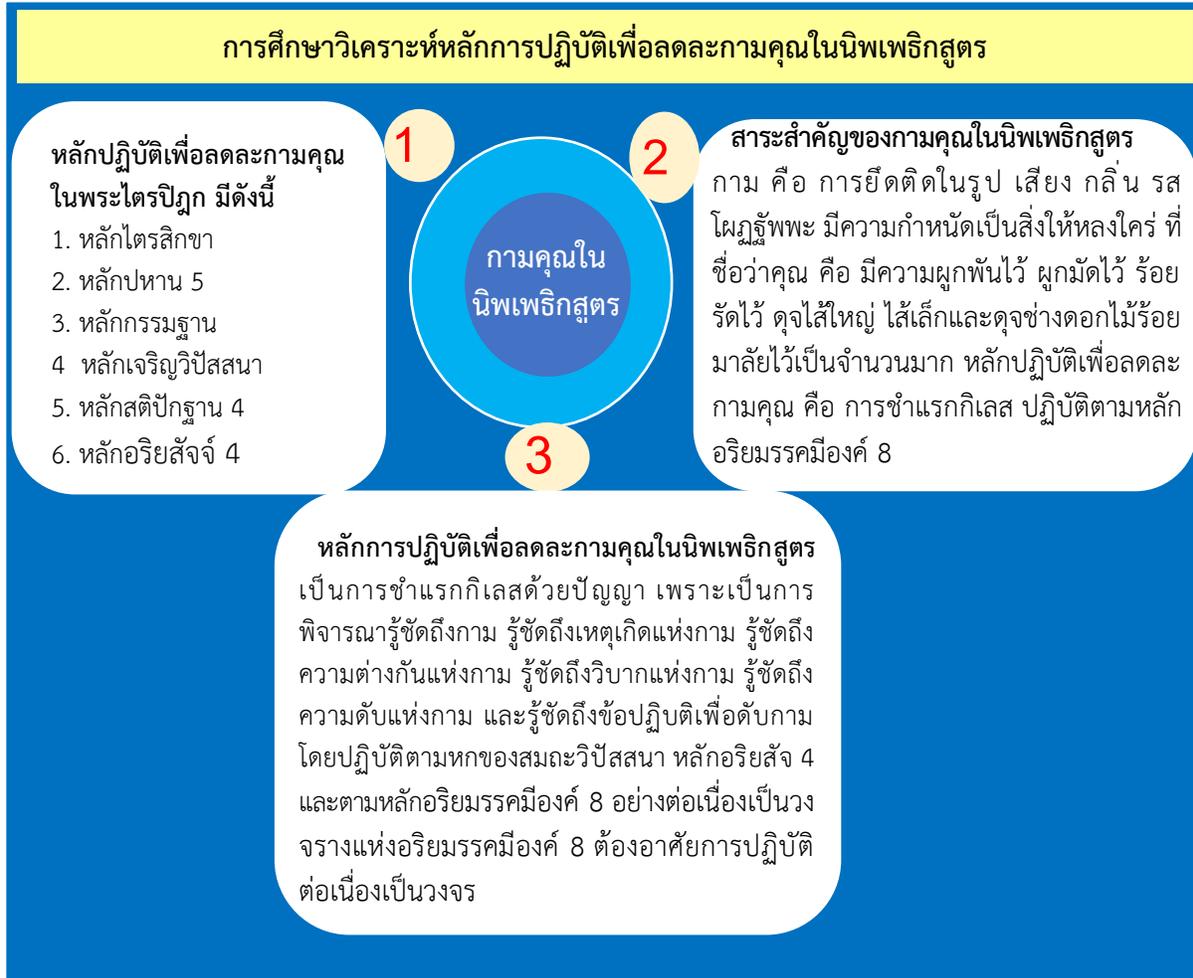
1. หลักไตรสิกขา
2. หลักปหาน 5
3. หลักกรรมฐาน
4. หลักเจริญวิปัสสนา
5. หลักสติปัฏฐาน 4
6. หลักอริยสัจจ 4

2) สาระสำคัญของกามคุณในนิพเพติกสูตร กาม คือ การยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความกำหนดเป็นสิ่งที่ให้หลงใคร่ ที่ชื่อว่ากาม คือ มีความผูกพันไว้ ผูกมัดไว้ ร้อยรัดไว้ ดุจดั่งไส้ใหญ่ ไส้เล็กและดุจดั่งดอกไม้ร้อยมาลัยไว้เป็นจำนวนมาก หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณ คือ การชำแรกกิเลส ปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8

3) หลักการปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร เป็นการชำแรกกิเลสด้วยปัญญา เพราะเป็นการพิจารณารู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับ

แห่งกาม และรู้ชัดถึงข้อปฏิบัติเพื่อดับกาม โดยปฏิบัติตามหกของสมณะวิปัสสนา หลักอริยสัจ 4 และตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรวงแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ต้องอาศัยการปฏิบัติต่อเนื่องเป็นวงจรวง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่รับจากการวิจัย

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1) อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การศึกษาหลักการปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ที่พบว่า (1) การลดละกามคุณหลักไตรสิกขา 3 คือ การทำศีลให้บริสุทธิ์ ทำสมาธิ ปัญญาให้มั่นคงสามารถทำลายกิเลสทุกชนิด (2) หลักปทาน 5 สามารถสลัดออกจากละกิเลสได้โดยเด็ดขาดไม่มีเหลือเป็นเชื่ออีก (3) หลักการปฏิบัติกรรมฐาน 40 สามารถลดละกามคุณด้วยการปฏิบัติกรรมฐาน การทำจิตใจให้สงบ มีสติตั้งมั่นเป็นสมาธิ (4) หลักการเจริญวิปัสสนา เป็นการใช้ปัญญาพิจารณาเห็นสภาวะของสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติตามความเป็นจริงสามารถลดละกามคุณได้ (5) หลักสติปัฏฐาน 4 เป็นวิธีการพัฒนาสติของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์ลดละกามคุณ

และพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง และ (6) หลักอริยสัจจ 4 คือ หลักการใช้ปัญญาพิจารณาเห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มัคค มีแนวทางปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 ประการเพื่อลดละกามคุณ

การปฏิบัติกรรมฐานในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สำคัญสำหรับฝึกอบรมและการแก้ไขปัญหามนุษย์ คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานเป็นทางสายเอกที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและได้ทรงตรัสไว้กับพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกาได้ปฏิบัติเพื่อความหมดสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลาย และเพื่อถึงซึ่งความพ้นทุกข์ และจะส่งผลดีทั้งทางกายมีความสุข ทางจิตใจมีความสุขสงบ และผลดีทางปัญญา มีสติสัมปชัญญะรู้จริงเห็นแจ้งของไตรลักษณ์ มีผลการวิจัยการปฏิบัติกรรมฐาน ในพระไตรปิฎก ดังเช่นใน ม.ม. (ไทย) 13/113/136. (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2021) หมวดอานาปานสติ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ฯลฯ “จงเจริญอานา ปานสติภาวนาเถิด เพราะอานาปานสติภาวนาที่บุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก” อานาปานสติที่บุคคลเจริญแล้วอย่างไร ทำให้มากแล้วอย่างไร จึงจะมีผลมากมีอานิสงส์มาก ภิกษุทั้งหลายในภิกษุสงฆ์นี้มีภิกษุผู้บำเพ็ญความเพียรในการเจริญอานาปานสติอยู่ อานาปานสติที่ภิกษุเจริญทำให้มากแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก และ อานาปานสติที่ภิกษุเจริญทำให้มากแล้วย่อมทำสติปัฏฐาน 4 ให้บริบูรณ์สติปัฏฐาน 4 ที่ภิกษุเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมทำโพชฌงค์ 7 ให้บริบูรณ์โพชฌงค์ 7 ที่ภิกษุเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมทำวิชาและวิมุตติให้บริบูรณ์อานาปานสติที่ภิกษุเจริญแล้วอย่างไร ทำให้มากแล้วอย่างไรจึงมีผลมาก มีอานิสงส์มาก อานาปานสติ ที่ภิกษุเจริญแล้ว ทำให้มากแล้วอย่างไร จึงทำให้สติปัฏฐาน 4 บริบูรณ์ได้ และในพระไตรปิฎก (ม.อ. (ไทย) 14/156/203) (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2021) หมวดกายคตาสติ ความว่า “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน ฯลฯ ตรัสกายคตาสติที่ภิกษุเจริญทำให้มากแล้วว่ามีผลมาก มีอานิสงส์มาก’ ภิกษุทั้งหลาย กายคตาสติอันภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเจริญ ฯลฯ กายคตาสติอันภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเจริญ ทำให้มากแล้ว กุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นส่วนแห่งวิชชาย่อมเป็นภาวนาที่ยังลงในจิตของภิกษุนั้น ฉะนั้นเหมือนกัน” ฯลฯ เธอจงอบรมจิตให้มี อารมณ์เดียวให้ตั้งมั่นดีด้วยการพิจารณาเห็นว่าไม่งาม จงอบรมกายคตาสติและจงเป็นผู้เบื่อหน่ายให้มาก “ภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติ(สติกำหนดลมหายใจเข้าออก) ที่บุคคลเจริญแล้ว ฯลฯ สอดคล้องกับมุมมองของ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) (Phra Dhammavisuddhikavī (Phichit Thitavāṇṇo), 2002) ที่กล่าวว่า “กามราคะ คือ ความกำหนัดยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ กามราคะนี้ยากจะกำจัดให้เบาบางลงได้ เพราะรสของมันก่อให้เกิดความเพลิดเพลินโดยเฉพาะ กามารมณ์ จึงเป็นการเหลือวิสัยที่ปุถุชนคนธรรมดาจะตัดเสียได้ เพราะมนุษย์อยากได้รูปสวย ๆ อยากได้ฟังเสียงอ่อนหวานไพเราะ อยากได้ลิ้มรสที่โอชะ เป็นต้น” และสอดคล้องกับมุมมองของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2003) ที่อธิบายถึงกามคุณไว้ว่า “อาการแสดงออกของตัณหาอย่างเดียวกันและมีอยู่เป็นสามัญโดยครบถ้วน ในชีวิตประจำวันของปุถุชนทุกคน แต่จะเห็นได้ต่อเมื่อวิเคราะห์ดูสภาพการทำงานของจิตในส่วนลึกเท่านั้น เป็นความอยากได้ คือ ไม่ใช่อยากเป็นอยู่เฉย ๆ แต่อยากอยู่เพื่อแสวงสิ่งที่ยากได้ เพื่อแสวงสิ่งที่จะให้สุขเวทนาสนองความต้องการของตนต่อไป” และสอดคล้องกับมุมมองของ วคิน อินทสระ ที่กล่าวว่า กามคุณ คือ วัตถุกาม ได้แก่ สิ่งยั่ววนภายนอก ส่วนกิเลสกาม ได้แก่กิเลสประเภทความใคร่อันแอบแฝงอยู่ในใจเมื่อได้ประสพวัตถุกามภายนอก กิเลสกามภายในออกมาจับก็เกิดเป็นไฟราคะขึ้น เฝ้าใจให้เร่าร้อน เปรียบไฟก็เหมือนเชื้อเพลิงที่หัวไม้ขีด ใจเปรียบก้านไม้ขีด ส่วนวัตถุกามเหมือนหน้าไม้ขีดไฟ เมื่อหัวไม้ขีดซึ่งติดเชื้อเพลิง

ไว้เรียบร้อยแล้วมากระทบกับหน้าไม้ขีดพอเหมาะ ไฟก็ลุกขึ้น เมื่อไฟลุกขึ้นแล้วก็เผาไหม้ก้านไม้ขีดซึ่งเป็นที่อาศัยอยู่ของเชื้อเพลิง สมดังคำที่ว่า “กิเลสที่เกิดจากจิตย่อมเผาผลาญจิตให้เราร้อน”

2) อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ศึกษาสาระสำคัญของกามคุณและหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพทิกสูตร ที่พบว่า 1) กามคุณ คือ ความใคร่ที่บังเกิดขึ้นในจิตใจ ที่ปรารถนาพอใจ หลงใคร่ ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กามคุณเกิดจากตัวกิเลส เป็นเพียงวัตถุ เป็นกิเลสกาม ตัวจิตเป็นตัวใคร่ในกาม เป็นความคิดไม่ใช่วัตถุ ส่วนวัตถุกาม คือ วัตถุที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด เกิดจากตัวกิเลสไปยึดติดกับวัตถุ กามคุณจึงมีทั้งคุณและโทษมีทั้งความทุกข์และความสุข 2) หลักการปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพทิกสูตร เป็นพระสูตรว่าด้วยการชำระกิเลส เพราะเป็นการพิจารณารู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม และรู้ชัดข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกาม จึงจะเข้าใจรู้ชัดพระหมจรรย์ที่เป็นเหตุชำระกิเลส เป็นที่ตั้งแห่งกาม โดยการปฏิบัติหลักของกรรณฐานหลักการเจริญวิปัสสนา หลักสติปัฏฐาน 4 หลักอริยสัจ 4 และตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ มีความเกี่ยวข้องกันเป็นวงจร กามคุณในนิพเพทิกสูตร ซ่อนนี้ตั้งตามอุปมาเนื้อหา ดุจดั่งไส้ใหญ่ ไส้เล็ก ที่ผูกพันไว้ ร้อยรัดไว้ และกามคุณเป็นดุจช่างดอกไม้พึงร้อยพวงมาลัยไว้เป็นจำนวนมากมีความกำหนัดที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจความดำริในวัตถุมีรูปที่ดังงามเป็นความใคร่ที่บังเกิดขึ้นในจิตใจ

กามคุณมีทั้งคุณและโทษที่เกิดจากกามคุณ สอดคล้องกับทัศนะของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2003) ที่แสดงทัศนะว่า “อาการแสดงออกของตัณหาอย่างเดียวกัน และมีอยู่เป็นสามัญโดย ครอบคลุม ในชีวิตประจำวันของปุถุชนทุกคน แต่จะเห็นได้ต่อเมื่อวิเคราะห์คุณภาพการทำงานของจิตใน ส่วนลึกเท่านั้น เป็นความอยากได้ คือไม่ใช่อยากเป็นอยู่เฉย ๆ แต่อยากอยู่เพื่อแสวงสิ่งที่ยากได้ คือเพื่อ แสวงสิ่งที่จะให้สุขเวทนาสนองความต้องการของตนต่อไป” และยังสอดคล้องกับความคิดของ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) (Phra Dhammavisuddhikavī (Phichit Thitavāṇṇo), 2002) ได้กล่าวถึงกามราคะไว้ในหนังสือวิปัสสนาภาวนาไว้ว่า “กามราคะ ความกำหนัดยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ กามราคะนี้ยากจะกำจัดให้เบาบางลงได้ เพราะรสของมันก่อให้เกิดความเพลิดเพลินโดยเฉพาะกามารมณ์ จึงเป็นการเหลือวิสัยที่ปุถุชนคนธรรมดาจะตัดเสียได้ เพราะมนุษย์ทั่วไปอยากได้รูปสวย ๆ อยากได้ฟังเสียง อ่อนหวานไพเราะ อยากได้ลิ้มรสที่โอชะ เป็นต้น” และสอดคล้องกับทัศนะของ พระคันธสารากวีวงศ์ (สมลักษณ์ คนธสารโร) (Phra Khandhasārābhivaṃsa (Somlak Khandhasāro), 2015) ที่แสดงทัศนะว่า เบญจกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะที่น่าปรารถนาพอใจ ปกติเวลาหันทนต้องวางราบเชิงแล้วหันทนชาแหละด้วยมิต ในทำนองเดียวกัน คมมิตแห่งกิเลสจะหันทนเชือดบนเชิงแห่งกามคุณทั้ง 5 เป็นที่รองรับ เพราะสัตว์โลกถูกทรมานด้วยกิเลสเหมือนถูกฆ่าหันทนด้วยคมมิต ได้แก่กิเลสบนเชิง ได้แก่ เบญจกามคุณ ด้วยเหตุนี้จึงยกมิตและเชิงหันทนเนื้อขึ้นมาหมายความว่าจงกำหนดรู้กามคุณที่น่ายินดีพอใจด้วยปัญญาและปลดเปลื้องความผูกพันในกามคุณทั้งห้าเหล่านี้”

3) การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือ การวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพทิกสูตร ที่พบว่า การละกามคุณในนิพเพทิกสูตร เป็นพระสูตรว่าด้วยธรรมบรรยายเพื่อชำระกิเลส ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ทรงตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะอริยสาวกรู้ชัดกามอย่างนี้ รู้ชัดเหตุเกิดแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดความต่างกันแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดวิบากแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดความดับแห่งกามอย่างนี้ รู้ชัดข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกามอย่างนี้ เธอจึงรู้ชัดพระหมจรรย์ที่เป็นเหตุชำระกิเลส เป็นที่ตั้งแห่งกามนี้ เราจึงกล่าวไว้เช่นนั้นว่า ‘เธอ

ทั้งหลายพึงทราบกาม และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกาม' โดยมีหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณเรียกว่า การชำระกิเลส เพื่อความดับแห่งตัณหา ด้วยการปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (คำริชชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (ทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และ สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) เป็นปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกาม และเป็นปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์ที่เกิดจากกาม

หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุเมธ โสฬส (Sumet Solot, 2011) ที่ได้ศึกษาวิจัยพบว่า สติปัฏฐานเป็นธรรมที่มีความสำคัญสูงสุดหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนาในฐานะทางสายเอกเพื่อความหมดสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลายที่มุ่งตรงสู่นิพพาน ในพระไตรปิฎก ผู้บำเพ็ญเพียรในการเจริญอานาปานสติอยู่ย่อมทำสติปัฏฐาน 4 ให้บริบูรณ์ ย่อมทำโพชฌงค์ 7 ให้บริบูรณ์ แล้วย่อมทำวิชา และวิมุตติให้บริบูรณ์ และยังสอดคล้องกับทัศนะของ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้แสดงทัศนะว่า “วิปัสสนาที่แท้จริงเป็นการเห็นตามความจริง ที่สามารถทำลายความเห็นว่ามีตัวตน ความเห็นแก่ตัว หรือความยกหูชูหางมีตัวมีตน สามารถทำได้ในขณะที่ ทำการทำงาน โดยเอาการ (การเคลื่อนไหวของกายและจิต) เป็นเครื่องอยู่ในการเจริญวิปัสสนาไปในตัวโดยในสติ สมาธิที่อยู่ในธรรมชาติเป็นเครื่องควบคุมจิตให้เห็นความจริงเพื่อถอดถอนความรู้สึกรู้ว่ามีตัว โดยใช้หลักการหลุดพ้นแบบปัญญาวิมุตติล้วน ๆ ซึ่งเหมาะกับคนยุคนี้” และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภีร์ ทุมทอง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า อินทรีย์สังวร การปิดกั้น การห้าม การป้องกัน การระมัดระวัง ไม่ให้จิตถูกขุดตึงออกไปสนใจอารมณ์ อันจะเป็นเหตุให้เกิดอกุศล และหมายถึงคุ้มครองรักษาจิตให้อยู่กับหลักอันมั่นคง ทำให้จิตรอดพ้นจากการถูกรอบงาด้วยกิเลสต่าง ๆ เมื่อมีการรับรู้อารมณ์มีความ สำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นจนถึงความสิ้นไปแห่งทุกข์ได้ วิธีปฏิบัติอินทรีย์สังวรอันยอดเยี่ยมในพระธรรมวินัยนั้นพระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นให้มี การพัฒนาอินทรีย์ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด มีปัญหาเห็นความจริงของสังขารทั้งปวง ที่เรียกว่า “อินทรีย์ภาวนา” และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาวิรวงศ์ ญาณวฑฺฒโน (โกยรัมย์) (Phra Maha Weerawong Paṅkḥāvuḍḍho, 2012) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ปาสราสิสูตร คือพระสูตรที่เป็นการแสวงหาทางเดินของพระอริยเจ้า และเป็นพระสูตรที่กล่าวเปรียบเทียบกับวงดักสัตว์ และมีการเปรียบเทียบว่ากามคุณคือวงดักสัตว์ไว้ในวิภูษะสงสารจนถึงแสดงวิธีปฏิบัติเพื่อละกามคุณ 5 ด้วยหลักธรรม 2 ประการ คือสมณะและวิปัสสนาเพื่อที่จะละกามคุณ 5 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาอุทัย อุทัย (ศิริภักดิ์) (Phra Maha Uthai Udayo (Siriphak), 2019) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า กามคุณเป็นกามตัณหา คือ ความใคร่ ความพอใจ หรือความอยากในกามารมณ์ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่น่าใคร่ น่าพอใจเช่น อยากเห็นรูปสวย อยากฟังเสียงที่ไพเราะ อยากกินอาหารที่มีรสอร่อย อยากสัมผัสถูกต้องสิ่งที่นุ่มนวล อยากจะประสบอารมณ์ที่น่ายินดี ซึ่งความต้องการใคร่จะได้นี้ ล้วนแต่เป็นเหตุที่ชวนให้เกิดลุ่มหลง ทำให้กิเลสเกิดขึ้นในจิต เพราะเมื่อกิเลสเกิดขึ้นในจิตแล้ว มักจะทำสิ่งที่ต้องการตามใจปรารถนา การละกามคุณด้วยสมาธิ ที่เกิดจากการปฏิบัติ การฝึกจิตให้สงบ ให้จิตเกิดสมาธิ มีสติมั่นคง จิตไม่แกว่งไปตามอำนาจกิเลส สามารถทรงตัวอยู่ในความนิ่งสงบได้ จิตตั้งอยู่ หยุดนิ่ง ไร้จากกามคุณ การทำให้ภาวะไร้กิเลสและไม่มีทุกข์จากกาม

บทสรุป

ผลการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก สรุปได้ดังนี้ 1) หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักปทาน 5 หลักสมณะกรรมฐาน หลักเจริญวิปัสสนา หลักสติปัฏฐาน และหลักอริยสัจ 2) กามคุณในนิพเพติกสูตร คือ การยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความกำหนดเป็นสิ่งให้หลงใหล มีความผูกพันไว้ ผูกมัดไว้ ร้อยรัดไว้ ดุจดั่งไส้ใหญ่ ไส้เล็กและดุจดั่งดอกไม้ร้อยมาลัยไว้เป็นจำนวนมาก 3) หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร คือ การชำแรกกิเลสด้วยปัญญา พิจารณารู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม รู้ชัดถึงพรหมจรรย์จึงจะเชื่อว่าเป็นการชำแรกกิเลส และปฏิบัติตามหลักของสมณะวิปัสสนา สติปัฏฐาน 4 หลักอริยสัจ 4 และแนวทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 อย่างต่อเนื่องเป็นวงจร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักปทาน 5 หลักสมณะกรรมฐาน หลักเจริญวิปัสสนา หลักสติปัฏฐาน และหลักอริยสัจ, หน่วยงานที่ควรนำไปใช้ดำเนินการ ได้แก่ สถาบันวิปัสสนาธุระ ศูนย์หรือสำนักปฏิบัติธรรม วัด สำนักสงฆ์ที่ฝึกสอนสมณะวิปัสสนา

1.2 ผลจากการศึกษาสาระสำคัญของกามคุณในนิพเพติกสูตร พบว่า กามคุณ คือ การยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความกำหนดเป็นสิ่งให้หลงใหล มีความผูกพันไว้ ผูกมัดไว้ ร้อยรัดไว้ ดุจดั่งไส้ใหญ่ ไส้เล็ก และดุจดั่งดอกไม้ร้อยมาลัยไว้เป็นจำนวนมาก หน่วยงานที่ควรนำไปใช้ดำเนินการ คือ สถาบันวิปัสสนาธุระ ศูนย์หรือสำนักปฏิบัติธรรม วัด สำนักสงฆ์ที่ฝึกสอนสมณะวิปัสสนา

1.3 ผลจากการวิเคราะห์หลักปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณในนิพเพติกสูตร เรียกว่า การชำแรกกิเลส เป็นการพิจารณารู้ชัดถึงกาม รู้ชัดถึงเหตุเกิดแห่งกาม รู้ชัดถึงความต่างกันแห่งกาม รู้ชัดถึงวิบากแห่งกาม รู้ชัดถึงความดับแห่งกาม รู้ชัดถึงพรหมจรรย์จึงเชื่อว่าเป็นการชำแรกกิเลส และปฏิบัติตามหลักของสมณะวิปัสสนา สติปัฏฐาน 4 หลักอริยสัจ 4 และแนวทางแห่งอริยมรรคอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร หน่วยงานที่ควรนำไปใช้ดำเนินการ คือ สถาบันวิปัสสนาธุระ ศูนย์หรือสำนักปฏิบัติธรรม วัด สำนักที่ฝึกสอนสมณะวิปัสสนา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณด้วยหลักอื่นๆ
- 2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมสำหรับปฏิบัติเพื่อลดละกามคุณ
- 2.3 ควรศึกษากระบวนการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เพื่อลดละกามคุณ
- 2.4 ควรประเมินผลการปฏิบัติวิปัสสนาเพื่อทราบถึงการลดละกามคุณ

References

Aṅguttara Nikāya, Chakka Nipāta, Nibbedhika Sutta. Tipiṭaka, Vol. 22, *Sutta Piṭaka*, Vol. 14 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University ed.), p. 573.

- Aṅguttara Nikāya, Chakka Nipāta, Nibbedhika Sutta. Tipiṭaka, Vol. 22, *Sutta Piṭaka*, Vol. 14, p. 5
- Aṅguttara Nikāya, Pañcaka–Chakka Nipāta, Mahāvagga, Nibbedhika Sutta. Tipiṭaka, Vol. 22, *Sutta Piṭaka*, Vol. 14 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University ed.), p. 571.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2021). The Thai Tipiṭaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2003). Phutthasat Dictionary: A glossary edition (10th ed.). Bangkok: Sahadhammika Printing House.
- Phra Dhammavisuddhikavī (Phichit Thitavanṇo). (2002). Vipassanā Bhāvanā (4th ed.). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- Phra Khandhasārābhivaṃsa (Somlak Khandhasāro). (2015). Vammika Sutta: The riddle of the ant-hill. Bangkok: Prayurasan Thai Printing Limited Partnership.
- Phra Maha Uthai Udayo (Siriphak). (2019). An analytical study of taṇhā in the Tipiṭaka. Master's thesis, Graduate School, Mahamakut Buddhist University.
- Phra Maha Weerawong Paññāvuddho. (2012). A study of the principles of practice for abandoning the five objects of sensual pleasure in the Pāsarāsi Sutta. Master's thesis, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Supee Subhācāro (Kaewkaemkham). (2018). The practice of Vipassanā meditation for abandoning the five objects of sensual pleasure in the Vammika Sutta. Master of Arts in Buddhist Studies (Vipassanā Meditation). Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Somparn Promta. (2013). Human beings and religion. Bangkok: Sayam Publishing House.
- Sumet Solot. (2011). A study of temperament classification tools appropriate for the development of Satipaṭṭhāna. Doctor of Philosophy in Buddhist Studies. Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.